

3. Üniteden sonra genellikle formüller ve alıştırmalar üzerinden gidildiği için fazla not alınacak kısım yoktur!

- *mantık biliminin kurucusu aristoteles'tir. Klasik mantık denince ilk aristoteles mantığı anlaşılır.
- *aristonun mantık konularını ele aldığı kitap organon.
- *organon'u oluşturan 6 kitap : kategoriler-önergeler-birinci analitikler-ikinci analitikler-topikler-sofistik deliller.
- *aristo organonda terimler,önergeler,akıl yürütmeler ve ispat şekilleri üzerinde durmuştur.
- *aristo mantığının bel kemiğini tasım oluşturur. Aristonun mantığındaki tasım akıl yürütmedir.
- *aristoya göre zihinsel kanunları aynı zamanda varlık kanunlarıdır. Aristonun mantığı metafizik ile yakın ilişki içindedir.
- *aristo mantığının akıl ilkeleri : özdeşlik-çelişmezlik-üçüncü halin olanaksızlığı.
- *aristo akıl yürütme yöntemlerinden tümdengelim'e önem vermiştir. Ona göre bu, kesin ve zorunlu sonuç veren bir yöntemdir.
- *doğru akıl yürütmenin sıralaması : kavram oluşturma-önerme kurma-çıkarım yapma.
- *aristoya göre bir önermenin (sonuç) başka bir önerme (öncül) kullanılarak doğruluğunun ispat edilmesi akıl yürütmedir.
- *islam dünyasında mantık çalışmaları aristonun mantık eserlerinin arapçaya çevrilmesiyle başlamıştır.
- *klasik mantığın birbiriyle bağımlı 3 alanı kavramlar mantığı-önergeler mantığı-çıkarımlar mantığı.
- *porphyrius'un beş tümeli konu alan eseri izolodir.
- *iii. Yüzyılda aristonun organon yorumcularından ammonius saccas organon'a retorik,poetik ve izolodiyi eklemiştir.
- *16. Yüzyılda ilk defa mantığı bölümlere ayırırken terim,önerme ve çıkarım konularına metod konusu petrus ramus eklemiştir.
- *bacon ve descartesin dikkat çekmeleri üzerine bilimlerin metodu mantığın en önemli konusu haline gelmiştir.
- *aristodan sonra mantığın önemli oranda gelişmesi xix. Yüzyılın ikinci yarısında olmuştur.
- *leibniz'in mantık ilkelerine yaptığı katkı yeter neden kavramıdır.
- *özdeşlik ilkesinin sembolik gösterimi a,a'dır. Çelişmezlik ilkesinin sembolik gösterimi a,a olmayan değildir.
- *insanzihninin doğru düşünmesi için uyması gereken temel ilke özdeşlik.
- *bir şey aynı zamanda hem kendisi hem de başka birşey olamaz. Çelişmezlik ilkesi.
- *aristo mantığı önergelerin doğruluk değeri bakımından iki değerli nitelenir.
- *aristonun iki değerli mantığından sonra ilk defa üç değerli mantığı kuran lukasiewicz.
- *reichenbach'ın mantık anlayışında ileri sürülen görüş : doğru ile yanlış arasında sürekli ve sonsuz değerler vardır.
- *genel olarak düşünceleri birbirine bilinçli,tutarlı ve amaçlı bağlama işlemine akıl yürütme denir.
- *tümdengelim yeni bilgi vermez-öncülleri açık hale getirir-tikel hakkında bilgi verir-elde olan bilgileri çözümler.
- *bütün metaller ısıtıldığında genişir. Bakır bir metaldir.o halde bakır ısıtıldığında genişir.
- Tümdengelim.
- *tümevarım mantıksal olarak geçerli bir akıl yürütme değildir!
- *bazı yönlerden birbirine benzeyen nesnelerin başka yönlerden de benzer olacağı varsayımına dayanan yöntem analoji(benzetiş)
- *bir objenin zihindeki tasarımı kavram denir. Kavramın dil ile ifade edilmesi terim'dir. Terim, fikir veya düşünce değildir.
- *kavram çeşitleri : tümel,tikel,tekil,kollektif,distribütif,soyut,somut,olumlu,olumsuz.

- *eğer bir kavram sınıfının tümüne işaret ediyorsa tümel, tek bir bireye işaret ediyorsa tekildir.
- *eğer bir kavram bir önermede özne olarak kullanılıp bir bütünün bir kısmına işaret ediyorsa tikel'dir.
- *bireyler grubunu ifade edip grupta gerçekleşen kavram kollektif kavram, bireyler grubunu ifade edip bireyde gerçekleşen kavram distribütif kavramdır.
- *ilk defa de morgan tarafından ortaya konmuş olan kavram sınıflandırması özlük-ilintililik.
- *bir önermede yüklenilen(yüklem) bir kavram, yüklenilen(özne)in içinde ise özlük denir.
- *insan beslenendir önermesinde yüklenilen beslenen ile yüklenen insan kavramlarının birbiriyle ilişkisi ilintililiktir.
- *tümel bir kavramın yalnız zihindeki bireyleri dikkate alınırsa neliktir.
- *tümel bir kavramın yalnız zihin dışındaki bireyleri dikkate alınırsa gerçeklik.
- *gerçekliği olan bir kavramın zihin dışındaki gösterdiklerinden biri belirtiliyorsa kimlik.
- *bir kavram içine aldığı bireylere işaret ediyorsa kavramların çeşitli göstergelerinden kaplam'ı ifade eder.
- *bir kavram içine aldığı bireylerin ortak nitelik ve özelliklerine işaret ediyorsa işlem.
- *kavramlar arası ilişkiler : eşitlik-ayrıklık-tam girişimlik-eksik girişimlik. Benzerlik yoktur!
- *iki kavramdan her biri diğerinin tüm kavramlarını içine alıyorsa eşitlik. Hiçbirini almıyorsa ayrıklık. İki gruptan yalnız biri diğerinin tüm bireylerini alıyorsa tam girişimlik. Bazı bireyleri alıp bazılarını almıyorsa eksik girişimlik.
- *porphyrios'un isooloji eserinde ele aldığı beş tümel : cins-tür-ayrım-özümlük-ilinti.
- *ortak özellikleri olan iki kavramdan kaplamı daha fazla olan cinstir.
- *gerçeklikleri aynı olan bir çok şeye bu nedir? diye sorulunca verilen cevap tür.
- *cins olmayan ve başka türlere bölünmeyen türe özel tür denir. Cins de olabilen tür görelî tür.
- *tür içinde cinsi gösteren karakter ya da karakterler bütününe ayrım denir.
- *birçok türde ortaklaşa bulunan nitelik ilinti.
- *akıllı olmak beştümel açısından özümlük özelliğini oluşturur.
- *beş tümele göre bir terimin yakın cinsi ve yakın ayrımı ile yapılan tanım öze ilgili tam tanımdır.
- *bir terimin uzak cinsi ve ilintisi ile yapılan tanım beş tümele göre ilintili ile ilgili eksik tanımdır.
- *bölme: bölme tam olmalıdır,iki tür bölme vardır,bir kavramın kaplamını belirlemek için yapılır,bölünenin kaplamına giren hiç birşey bölme dışı bırakılmamalıdır.
- *olumlu-olumsuz kavramayrımını ilk defa yapan mantıkçı de morgan.
- *en az iki veya daha fazla terimden yapılmış söz önermedir. Bir yargı bildirir. Doğruluk değeri taşır.
- *"önerme, bir şey hakkında bir şey kabul eden veya inkar eden sözdür." Aristoteles.
- *önerme çeşitleri : yargı sayısı – yargının niteliği – yargının kipliği.
- *yargının niteliğine göre sınıflama olumlu-olumsuz. Sayısına göre bileşik.
- *bileşikliği açık önermeler : koşullu,bağlantılı,nedenli,ekli. Gizli önermeler: özümlü,çıkarmalı,karşılaştırmalı,sınırlandırıcı.
- *tümel olumlu önerme: her insan ölümlüdür. Tümel olumsuz : hiçbir çocuk kötü değildir. Tikel olumlu: bazı insanlar iyi niyetlidir.
- *bir önermede önbileşen ve art bileşen birbirine ya....ya, veya gibi eklemlerle bağlanırsa ayrık koşullu.
- *birbirlerini kabul veya inkar bağlacı ile birçok özne ve yüklemden yapılan önerme bağlantılı önerme.
- *çünkü, yani gibi bağlaçlarla birbirine bağlanan önerme nedenli, ama lakin fakat ile bağlanan ekli önermedir.
- *ankara ve istanbul,kalabalık ve hareketlidir. Bağlantılı önerme. İzmir gittim çünkü arkadaşımın düğünü vardı nedenli önerme.
- *arzu çok sevdi fakat kavuşamadı. Ekli önerme.
- *ancak yalnız gibi kelimeler kullanılarak yapılan önerme özümlü önerme. "yalnız son derse girdim."
- *konunu bir kısmı yada konunun kaplamına giren bireylerin bir kısmı dışarıda tutularak konunun bütünü hakkında hüküm veren çıkarmalı önerme. "tatil hariç bu sene iyi geçmedi."

- *yüklemin belirttiği özelliğin belli bir zamanda sınırlandığını belirten sınırlandırıcı önerme.
- *en, daha sözcükleri ile yapılan önerme karşılaştırmalı önerme. “usain bolt en hızlı kısa mesa fe koşucusudur”
- *osman hariç tüm çocuklar spor yapıyor. Bileşik önerme. Birleşik önerme birden fazla yargı bildirir.
- *bir önermede konu ile yüklem arasındaki ilişki bir kayıta, kayıt altına alınmasına kiplik denir.
- *dört önerme kipliği : zorunlu-olumsal-mümkün-imkansız.
- *dört önerme türü : tümel olumlu-tümel olumsuz-tikel olumlu-tikel olumsuz.
- *bazı kuşlar uçar önermesinin klasik mantıktaki sembolü r'dır. Diğer semboller a-e-o
- *öznesi ve yüklemi aynı olan iki tümel önerme, nitelik (olumlu olumsuz) bakımından farklı ise aralarındaki ilişki karşıt. Tümel tikel olarak farklı ise çelişik.
- *bir önermenin niteliğini bozmadan öznesini yüklem, yüklemine özne yapmak döndürme. Düz ve ters döndürme şeklinde ayrılır.
- *bazı balıklar memelidir önermesinin düz döndürmesi bazı memeliler balıktır.
- *a,adır. Yani bir nesne başka bir nesneye benzeyebilir ama onunla aynı olamaz şeklindeki ilke özdeşlik ilkesi.
- *beş tümel : cins-ayrım-özellik-içlem-ilinti.
- *içlem ve kapsam birbiriyle ters orantılıdır.
- *yargının niteliği, olumlu veya olumsuzluğunu ifade eder.
- *yargının kipliği bakımından önerme çeşitleri : zorunlu-mümkün-imkansız-olumsal.
- *kiplik, bir yargı üzerine verilmiş yargıdır.

Ara sınav için buraya kadar çalışın. Final için aşağıdaki notları da ekleyip, 4. 5. Ve 6. Ünitedeki konulara göz atın.

- *tasımda kullanılan 4 tür önerme : nitelik-nicelik-tümel-tikel.
- *tümel ve tikel olumlu önermelerin sembolü : aı
- *tümel ve tikel olumsuz önermelerin sembolü : eo
- *bir tasımda sonuç önermesinin öznesine küçük adı verilir.
- *bir tasımda sonuç önermesinin yüklemine büyük denir.
- *bir tasımda öncüllerde geçen ama sonuçta geçmeyen terim orta.
- *tasımların tüm olasılıkları yazıldığında önerme tiplerine göre 64 kip olması mümkün
- *orta terimin öncüllerdeki konumlarına göre 4 tasım şekli vardır.
- *tasımı oluşturan önermelerden birinin veya ikisinin ifade edilmediği tasıma entimen
- *sorit(zincirleme) türü tasımlara ilk dikkat çeken goclenius.
- *öncüllerden biri yada ikisi gerekçeli olan çok lu tasımlara epikerem denir.
- *modus ponens olumlayıcı kip olarak adlandırılır.
- *modus tollens değilleyici kip olarak adlandırılır.
- *bir tasımda iki öncül ve sonuç koşul önermelerinden oluşuyorsa hipotetik tasım
- *hipotetik tasımın diğer adı koşullu tasım.
- *soru soran kişinin karşıdan cevap beklemediği, cevabı içinde olan soru retorik soru.